

СӘН ИНДУСТРИЯСЫНЫҢ (КИІМ-КЕШЕК) ҚОРШАҒАН ОРТАҒА ЗИЯНДЫ ӘСЕРІ

Битегенова Айкөркем

a.bitegenova@asu.edu.kz

«Қолданбалы экология» білім бағдарламасы, 401-топ
Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау қ, Қазақстан Республикасы
Ғылыми жетекшісі, PhD, қауымдастырылған профессор м.а. – **Шамшеденова С.С.**

Сән индустриясында маңызды проблема болып табылатыны қоршаған ортаға әсері-бүкіл әлемге таралып, климаттың өзгеруіне, ресурстардың сарқылуына және ластануына әсер етеді. Бұл мақалада сән индустриясының қоршаған ортаға тигізетін әсерінің, соның ішінде көмірқышқыл газының шығарындылары, суды пайдалану және химиялық ластанудың ауқымды салдарлары қарастырылады. Ол сондай-ақ жылдам сән және этикалық емес жұмыс әдістерінің мәселелерін қарастырады, тұрақты шешімдерді және айналмалы сән экономикасының тұжырымдамасын көрсетеді. Үнемі өсіп келе жатқан экологиялық сана жағдайында тұтынушылар, брендтер мен үкіметтер тұрақты және экологиялық таза сән ландшафтына көшуге өз үлестерін қосуда.

Сән индустриясы қоршаған ортаға қалай әсері, ол терең және көмірқышқыл газының шығарындыларын, ресурстардың сарқылуын және судың ластануын қамтиды. Оның тәжірибесі климаттың өзгеруіне және Қалдықтардың пайда болуына ықпал етеді, бұл тұрақты дамуды маңызды мәселеге айналдырады.

CO₂ шығарындылары. Көмірқышқыл газының шығарындылары сән индустриясының жеткізу тізбегіндегі энергияны қажет ететін процестердің нәтижесі болып табылады. Көміртегі шығарындылары мақта сияқты шикізатты өсіруден бастап бүкіл әлем бойынша өндіруге және тасымалдауға дейін маңызды. Тұрақты даму бастамалары шығарындыларды азайту мен көлік маршруттарын оңтайландыруды қамтитын энергияны үнемдейтін өндіріс технологияларына, жаңартылатын энергия көздеріне және ойластырылған логистикаға басымдық бере отырып, осы мәселені шешуге бағытталған.

Сурет 1. Европада жасалған көрме

Суды пайдалану. Сән индустриясындағы суды тұтынудың жоғары деңгейі ресурстардың қолжетімділігі мен су сапасына әсер етеді. Мақта өсіру, атап айтқанда, суға деген қажеттіліктерімен танымал. Сонымен қатар, бояу процестері көбінесе ластануға әкелетін су объектілеріне зиянды химиялық заттардың шығарылуын қамтиды. Экологиялық таза сән

шешімдеріне суды үнемдейтін технологияларды өндіріске енгізу, Органикалық мақтаны ілгерілету және қоршаған ортаға әсерді азайту үшін суды жауапты басқару кіреді.

Матаның түсін жоғалтпау үшін оны бояу үшін бояудың, тұздардың, сілтінің және ауыр металдардың улы коктейлі қолданылады.

Сурет 2. Киімдерді бояғаннан кейінгі су қалдықтары

Ресурстардың сарқылуы. Сән индустриясы бояулар мен аксессуарларға арналған синтетикалық талшықтар мен минералдарды өндіру үшін мұнай сияқты шектеулі ресурстарға сүйенеді. Тұрақты сән тиімдірек және тұрақты өндіріс процестеріне көшу және қайта өңделген материалдарды пайдалану арқылы ресурстарды тұтынуды азайтуға бағытталған. Бұл тәсіл ресурстарды өндіру арқылы қоршаған ортаға әсерді азайтады.

Химиялық ластану. Тоқыма бұйымдарын бояу және әрлеу кезінде қолданылатын зиянды химиялық заттар судың ластануына әкеліп соғады және өнеркәсіптік жұмысшылар мен жақын маңдағы елді мекендердің денсаулығына қауіп төндіреді. Тұрақты сән бастамалары улы химикаттарды экологиялық таза баламалармен алмастыруға және бүкіл өндірістік цикл бойы химиялық заттарды жауапкершілікпен басқаруға бағытталған экологиялық химияға негізделген.

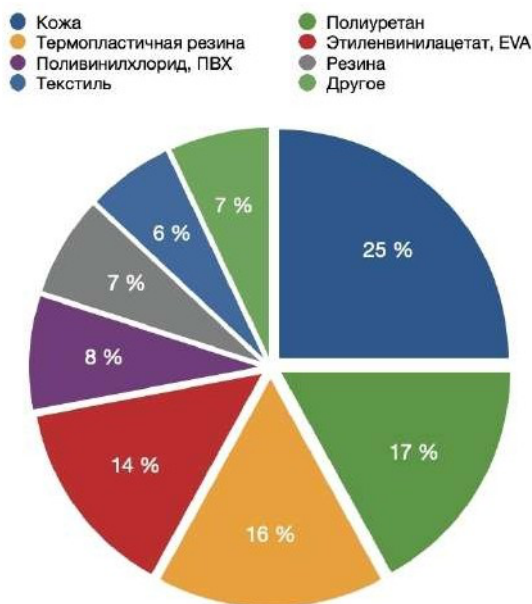
Жылдам сән. Жылдам сәндегі бір реттік киім мәдениеті киімнің жылдам айналымына ықпал етеді, бұл тоқыма қалдықтарының алаңдатарлық өсуіне әкеледі. Тұрақты сән принциптері қалдықтарды азайтуға көмектеседі, ұзаққа созылатын, сапалы заттарды жасайды және киімді тез сатып алуға және лақтыруға жол бермейді. Бұл ауысым осы бір реттік мәдениеттің қоршаған ортаға әсерін жоюға бағытталған.

Тоқыма қалдықтары. Сән индустриясы тұтынуға дейінгі және тұтынудан кейінгі, тұтынушылар киімдерін тастаған кезде өндіріс қалдықтарына байланысты тоқыма қалдықтарының үлкен көлемін шығарады. Маталар мен беттер қоспаларының күрделілігі тоқыма бұйымдарын өндеуді қиындатады. Тұрақты сән айналмалы экономиканы қамтиды, қайта өндеуді, қайта өндеуді ынталандырады және киімнің қызмет ету мерзімін ұзартады. Бұл тәсіл шығындарды азайтуға және тұрақты сән экожүйесін құруға бағытталған.

Бұл мәселені шешу экологиялық таза материалдарды, этикалық өндірісті және айналмалы сән циклін қамтитын көпжақты тәсілді қажет етеді.

Бір жұп аяқ киімді жасау үшін 40-қа жуық түрлі материал қолданылады екен. Бұл аяқ киім өнеркәсібінің қоршаған ортаға үлкен әсерін тигізетін негізгі себептердің бірі. Көптеген

материалдарды үнемді және тұрақты түрде бөлу және қайта өңдеу қиындықтары бар. Төменде сіз орташа етіктің құрамын көресіз (2007 жылғы жағдай бойынша).

Сурет 3. Аяқ киімдердің жасалатын құрамы

Экологиялық таза материалдар: органикалық мақта сияқты органикалық материалдардан жасалған киімдерді таңдаңыз, бұл зиянды химиялық заттардың мөлшерін және суды шамадан тыс тұтынуды азайтады. Қайта өңделген материалдар қоршаған ортаға әсерді азайту арқылы жаңа ресурстарға сұранысты азайтуға көмектеседі.

Этикалық өндіріс: әділ жалақы мен қауіпсіз еңбек жағдайларын қамтамасыз ететін этикалық еңбек нормаларына басымдық беретін брендтерді қолдау. Бұл таңдау жұмыс күшін пайдалану мәселелерін шешу арқылы әділ және әлеуметтік жауапты сән индустриясын құруға ықпал етеді.

Айналмалы сән: киімді қайта пайдалану және жөндеу, сондай-ақ ескі киімдерді қайта өңдеу арқылы айналмалы экономиканы пайдаланыңыз. Киімнің қызмет ету мерзімін ұзарту тоқыма қалдықтарын азайтады, ресурстарды үнемдейді және өнеркәсіптің қоршаған ортаға әсерін азайтады.

Тұтынушылардың хабардарлығы: сатып алу туралы негізделген шешімдер қабылдаңыз және сапалы және берік бір реттік киімге артықшылық беріңіз. Бұл жылдам сәнге деген сұранысты азайтады және тұрақты және экологиялық таза сән индустриясына ықпал етеді.

Реттеуші: шығарындыларды азайту мақсаттары, химиялық шектеулер және еңбек стандарттарын қоса алғанда, экологиялық таза сән тәжірибелеріне сәйкес келетін үкіметтік және халықаралық ережелерді сақтаңыз және насихаттаңыз. Бұл ережелер сән индустриясының қоршаған ортаға әсерін кең ауқымда шеше отырып, экологиялық тұрақты сән индустриясының негізін қалады.

Қайта өңделген материалдарды қолданыңыз және шығармашылық өзгерістер мен дизайн арқылы ескі киімге жаңа өмір сыйлаңыз. Қолданыстағы киімді түрлендіру одан әрі өндіріс қажеттілігін азайтады және қалдықтарды азайтады, бұл сәнге неғұрлым тұрақты және ерекше көзқарасқа ықпал етеді.

Тұтынуды азайту: аз заттарды сатып алу және қолда барды барынша пайдалану арқылы саналы түрде тұтынуды үйреніңіз. Қажетсіз сатып алуларды азайту жылдам сәнге деген сұранысты азайтады және қоршаған ортаға әсерді азайтады, жасыл және минималистік гардеробқа ықпал етеді.

Қорытынды.

Сән индустриясының қоршаған ортаға зиянды әсерін зерттеу және қайта құру тұрақты және жауапты сән индустриясын құруға бағытталған маңызды қадамдарды білдіреді. Ғалымдар, дизайнерлер, өндірушілер мен тұтынушылардың бірлескен күш-жігері арқылы сән индустриясының экологиялық ізін айтарлықтай төмендетуге және болашақ ұрпақ үшін сау планета құруға болады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Александр Эткинд. Природа зла. Сырье и государство, 2020.
2. Перец И.Е., Майорова Е.А. Экологическая ответственность предприятий индустрии моды // Социальное предпринимательство и корпоративная социальная ответственность, 2021, Том 2, №1, С. 29-50.
3. Баскаков В.А. Перспективные тренды развития fashion-индустрии // Российское предпринимательство, 2018, № 3, С. 801-812.
4. <https://sigmaearth.com/ru/the-fashion-industrys-environmental-impact-everything-you-need-to-know/#:~:text=>
5. <https://dubhumans.com/ru/vplyv-shvydkoi-mody-na-ekolohiiu-ta-tsinnist-spryiniattia-odiahu/>